

Amb aquesta base objectiva postulem un ll. arcaic STAGĪLLUM diminutiu format normalment segons la morfologia i fonètica del llatí antic, a base de STAGŪ-LO-: tal com *tigillum* de *tignum* (TIGN-LO-), *sigillum*/*sigillum*, *pugillus* de *pugnus*; i altrament *vexillum*/*5* VE(X)LO-, *axilla*/A(X)LA, *pusillus*/*pullus*, *scamnum* < *scabno*/*scabellum*, *ager*/*agellus*, *Magnus*/*Magillus* etc., es formava regularment *Stagillum* de STAGN-UM: < STAGŪLO-.

Doncs, bé podem dir que aquest diminutiu no és ¹⁰ mera suposició. Car figura (com neutre plural en -a) en un glossari llatí ben antic: «*stagilla*: nomen fluminis» (CGL v, 393.51); ² menys segur, però potser no és més atrevit suposar que en les glosses llatino-gregues (totes de data arcaica), ³ cal esmenar en *stagillum* o ¹⁵ cosa anàloga les glosses *stagen*: *ποταμός* (II, 501.67) i *stagnatilis*: *λιμναίος* (III, 37.55, 527.15, 499.5) (derivat de *λίμνη* 'estanyol'); és clar que *stagen seria un mot inexistent, i bastant absurd dins el lèxic llatí. Altrament recordem que *flumen* (en clàssic és un corrent més petit que *fluvium* («fortunat senex, qui inter *flumina* nota/ et fontes sacros, frigus captabis opacum» de Virgili).

Ningú no es pot meravellar que un tal arcaisme llatí hagi romàs estereotípat en aquest lloc conservador, a ²⁵ l'extrem SO. de la Narbonensis: poques zones de la Romània, degueren apropiar-se tan d'hora el llatí, com aquesta, que ja era dels romans abans de la II Guerra Púnica (cf. supra l'article *Elna*).

I el terme d'Estagell era ja ben poblat des de la ³⁰ Pre-història, com ho proven els 2 menhirs que hi ha, amb el nom de «Les Pedres Encantades» (Joanne, p. 58, amb «murelle, *grotte*, beaux rochers»); *Verdoble* és el cèltic VERNO-DUBRON.

Estagell, pàtria de l'insigne Francesc Aragó, ha estat, ³⁵ doncs, original i fecund, des dels temps més remots fins als nostres dies! Li han erigit una imponent estàtua a la plaça. Voto perquè hi inscriviguin l'hexàmetre que li dedico, fent parlar la Terra: *LIBERA VIS ME IAM, NEQVE NVNC IMMENSA MANE-* ⁴⁰ *BO!* I fem vots perquè si ell volgué que fossin lliures, i governats per llur poble, França i París, un dia ho sigui també el seu Rosselló, amb les altres terres de la pàtria catalana; a l'altre cap de les quals, a Formentera, va anar ell a mesurar, per primera vegada, ⁴⁵ exactament, el gran meridià del Planeta.

¹ En aquests noms reconeixem els dels pobles de *Montner* i *Calce*, immediats a Estagell, i el primer és el nom antic d'*El Soler* poc més al SE. com ja anota Fossà. — ² Del *Glossarium Amplonianum Pri-* ⁵⁰ *imum* ms. S. IX. — ³ Veg. sobre llur data i arcaïsmes, Wölfflin, *ALLG* v, 532-533. Es tracta aquí dels *Hermeneumata* de Montpeller, ms. S. IX, i de glossaris vaticans en mss. del S. X.

Estaguja, V. *Estavar* *Les Estaibes*, te. Tivissa, V. *Vallestàvia* (art. de la sèrie δ de Vall) *Estaixinti*, V. *Estall*

ESTALAPIGUERA, ESTARALUSO
i ESTALAVEDRA

Clot d'Estalapiquera, partida del terme de Castanesa (Alta Ribagorça) (XIX, 142). És un indret on sol jeure el bestiar. Oït *estalapigéra* per Xavier Terrado.

Estaraluso, partida del terme de Castanesa (XIX, 144.145). Hi ha prats. Oït *estalarúzo* per Xavier Terrado.

Estalavedra, partida del terme d'Àreu (Pallars Sobirà) (XIX, 144).

ETIM. Probablement tots tres NLL són compostos formats amb el pre-romà *STALLO- 'lloc d'estatge, habitança, establa', que ha donat el terme pastoral *estall* 'corral apartat o protegit especialment dins una jaça' (art. següent). Nom que ha quedat fixat en la top. de la zona pirinenca-Andorra-Ribagorçana (cf. *DECat* IV, 857a44-b5). *Estalavedra* potser deriva de STALLA VETERA 'vells'.¹ *Estalapiquera* és possible que sigui un compost amb -PICARIA 'peguera, forn de pega'. Ben versemblant atès que és un indret prop de boscos de coníferes (o *pegueres*). *Estaraluso* potser està lligat amb el NL *Alós* (cf., s. v.) amb dissimilació *l* > *r*-*l* i metafonia segons E. T. C. I, 135(t). J. F. C.

¹ Cf. *Alavedra* (BDC XXIII, 325), que es documenta com *Eravedre* en un doc. de 912 (Bast.-Bass, *Dicc. ll. med.*, 145): ve, doncs, de AREA(M) VETERE(M) 'era antiga'. *Estalavedra* també podria ser AESTUARIA VETERA (cf. *Engolasters*). Però els altres dos postulen STALLA més clarament.

L'ESTALL

Nom de molts paratges dels nostres Alts Pirineus, en particular el d'un poble de Ribagorça, agre. al mun. de Viacamp. Se n'ha tractat a fons en el vol. III del *DECat*, pp. 734-5, car és viu en aquella zona amb el sentit bàsic de 'pleta petita, corralet muntanyenc', demostrant que ve d'un mot pre-romà indoeur. *STALLO-, probablement sorotàptic. Ací ens limitarem a completar-ne els casos en què s'ha tornat NL i afegir-hi alguna dada històrica, remetent altrament a aquell article.

(1) És el poblet que dóna nom al sector més occidental del Montsec. *Pron. mod.*: *l estál*, 1957, a Girbeta (XVII, 117.14), on també donen el nom de *mun-sék de l estál* (ibid.) a aquell sector del Montsec, anomenat *d'Aragó* impròpiament per gent anti-nacional i col·laboracionista.

MENCIONS ANT. 1554: *L'Estall* (Moner, *Bi. Escr. Rbg.*, 109); 1620: «lugar del *Estall* y su castillo» (*Bull. Ass. Exc. Cat.* xi, 127). Tot aquell tros de Montsec és terra molt pastoral, travessada per diverses carrerades que pugen de Llitera i Baixa Ribagorça cap al Pirineu. En el mateix terme del poblet hi ha un paratge molt conegut, dit *La Pleta*, al mig d'una gran feixana o *replà*, més o menys conreat, suspès en el vessant Sud del Montsec (XVIII, 134.11, 135.12): ⁶⁰ possible que essent anomenada també *Estall*, d'aques-